

CÁC XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN CỦA CHÍNH SÁCH HÌNH SỰ VIỆT NAM TRONG KỶ NGUYÊN PHÁT TRIỂN MỚI CỦA ĐẤT NƯỚC

Võ Khánh Vinh*
Võ Khánh Linh**

Tóm tắt: Các xu hướng phát triển của chính sách hình sự là một trong những biểu hiện các quy luật phát triển của chính sách hình sự, có ý nghĩa phương pháp luận, lý luận và thực tiễn quan trọng; là cơ sở, nền tảng của việc xây dựng và thực hiện chiến lược phát triển pháp luật tư pháp hình sự. Các xu hướng phát triển của chính sách hình sự chịu sự tác động của các yếu tố khác nhau trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước. Bài viết tìm hiểu các xu hướng phát triển của chính sách hình sự Việt Nam trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước.

Từ khoá: Xu hướng phát triển của pháp luật; xu hướng phát triển của chính sách hình sự; Kỷ nguyên phát triển mới.

Abstract: Trends in the development of criminal policy reflect the underlying regularities in how such policy evolves. They carry significant methodological, theoretical and practical implications and provide the foundation for formulating and executing strategies for the development of criminal-justice legislation. In Vietnam, these trends are shaped by diverse factors characteristic of the country's new era of development. This article examines the principal developmental trends in Vietnam's criminal policy within that context.

Keywords: Trends in the development of law; trends in the development of criminal policy; new era of development.

1. Cơ sở phương pháp luận của việc xác định các xu hướng phát triển của chính sách hình sự Việt Nam trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước

1.1. Khái quát về các xu hướng phát triển của pháp luật

Việc xác định các xu hướng phát triển của chính sách hình sự Việt Nam trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước phải dựa vào sự hiểu biết lý luận về các xu hướng phát triển của pháp luật nói chung.

Các xu hướng phát triển của pháp luật là một hiện tượng, hiện thực xã hội, hiện

thực pháp lý và là một phạm trù triết học, cụ thể hơn là phạm trù triết học pháp luật. Các xu hướng phát triển của pháp luật với tư cách là một hiện tượng, hiện thực xã hội, hiện thực pháp lý, thể hiện ở chỗ các xu hướng phát triển của pháp luật là có thật, tồn tại thật, là một bộ phận của hiện thực xã hội, nằm trong hiện thực xã hội, thể hiện trong đời sống pháp luật hiện thực, trong các văn bản pháp luật... Các xu hướng phát triển của pháp luật, với tư cách là một phạm trù triết học, thể hiện ở chỗ các xu hướng phát triển của pháp luật là phạm trù triết học pháp luật, phản ánh một cách tương xứng các xu hướng phát triển của pháp luật với tư cách là một hiện tượng, hiện thực xã hội,

* GS.TS., Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội.

** TS., Trường Đại học Thăng Long.

hiện thực pháp lý. Hai phương diện đó của các xu hướng phát triển của pháp luật gắn liền với nhau như hai mặt của một đồng xu, có cả sự thống nhất và cả những đối lập.

Tiếp cận nghiên cứu các xu hướng phát triển của pháp luật là tiếp cận đa ngành, liên ngành, tích hợp, kết hợp tiếp cận tĩnh với tiếp cận động¹, lý luận với thực tiễn, “cái toàn thể” với “cái bộ phận”, trong đó tiếp cận động là chủ yếu để làm sáng tỏ sự vận động và phát triển của pháp luật; các xu hướng phát triển của pháp luật chịu sự tác động của các yếu tố khách quan và chủ quan. Tiếp cận tĩnh đến pháp luật chủ yếu tập trung vào các vấn đề về khái niệm, bản chất, nội dung và hình thức thể hiện của pháp luật, cho phép xác định pháp luật chỉ trong hiện tại. Tiếp cận động đến pháp luật cho phép xác định trạng thái của nó không chỉ trong các lĩnh vực riêng lẻ được lấy ra một cách tách biệt, “đã được ghi nhận” của sự phát triển lịch sử của xã hội và Nhà nước, mà còn xem xét sự tiến hóa của nó từ quá khứ đến hiện tại và từ hiện tại đến tương lai. Trong vấn đề này, luận điểm của V.I. Lênin vẫn còn nguyên giá trị cho đến ngày nay là “nếu xét bất kỳ hiện tượng xã hội nào trong quá trình phát triển của nó thì trong nó luôn chứa đựng các tàn tích của quá khứ, các nền tảng của hiện tại và sự khởi đầu của tương lai”². Các xu hướng phát triển của pháp luật đóng vai trò là *các chỉ số đặc thù* cho phép xác định trạng thái phát triển nhất định của pháp luật và các định hướng phát triển cơ bản của nó.

Các xu hướng phát triển của pháp luật là một trong những biểu hiện các quy luật phát triển của pháp luật, có ý nghĩa phương

pháp luận, lý luận và thực tiễn quan trọng. Ý nghĩa phương pháp luận của chúng thể hiện qua những hiểu biết về các xu hướng phát triển của pháp luật làm cơ sở, định hướng cho việc xác định trên thực tế các xu hướng phát triển của pháp luật ở các cấp độ khác nhau: Cấp độ toàn cầu, cấp độ khu vực và cấp độ quốc gia.

Các xu hướng phát triển của pháp luật, dưới dạng khái quát nhất có thể hiểu là *các định hướng đã được hình thành hoặc đang được hình thành của pháp luật, thể hiện sự tiến triển (vận động và phát triển) của vật chất pháp luật nói chung hoặc của các bộ phận cấu thành cụ thể của vật chất pháp luật nói riêng (dưới dạng các lĩnh vực, ngành luật, chế định pháp luật và các bộ phận cấu thành pháp luật khác)*³.

Các xu hướng phát triển của pháp luật có các đặc trưng nhất định với tư cách là các chỉ số để nhận diện các xu hướng phát triển của pháp luật. Đó là các đặc điểm như: *Thứ nhất*, các xu hướng phát triển của pháp luật là các xu hướng đã được hình thành hoặc đang được hình thành trong mỗi quốc gia, khu vực và toàn cầu; *Thứ hai*, các xu hướng phát triển của pháp luật trước hết là các xu hướng phát triển của pháp luật thực chứng; *Thứ ba*, các xu hướng phát triển của pháp luật phản ánh tính lịch sử, tính kế thừa, tính hiện tại, tính triển vọng, quan điểm và lợi ích xã hội nhất định; *Thứ tư*, các xu hướng phát triển của pháp luật có các giới hạn về thời gian và không gian nhất định; *Thứ năm*, các xu hướng phát triển của pháp luật là bộ phận không thể thiếu của phát triển pháp luật; *Thứ sáu*, các xu hướng phát triển của

¹ Võ Khánh Vinh, *Các xu hướng phát triển của pháp luật: Cách tiếp cận, khái niệm, ý nghĩa xã hội và phân loại*, Tạp chí Khoa học Kiểm sát, số 1(85)/2025, số 2(86)/2025.

² Lênin V.I. Toàn tập. T.1, tr.181 (bản tiếng Nga).

³ Võ Khánh Vinh, *Các xu hướng phát triển của pháp luật: Cách tiếp cận, khái niệm, ý nghĩa xã hội và phân loại*, Tạp chí Khoa học Kiểm sát, số 1(85)/2025.

pháp luật là quá trình chuyển hoá khả năng pháp luật thành hiện thực pháp luật⁴.

Dựa vào các tiêu chí khác nhau, các xu hướng phát triển của pháp luật được phân thành các loại khác nhau:

Dựa vào *các tiêu chí thời gian hình thành và phát triển của các xu hướng, mức độ độc lập, tự chủ tương đối của chúng*, các xu hướng phát triển của pháp luật được phân thành các loại như: *Các xu hướng đã được hình thành, đã tồn tại từ lâu và các xu hướng mới xuất hiện, mới ra đời, biểu hiện ra bên ngoài trong một khoảng thời gian ngắn*.

Dựa vào *các điều kiện kinh tế, chính trị, xã hội, văn hoá và các điều kiện khác*, các xu hướng phát triển của pháp luật thể hiện dưới dạng: Một số xu hướng trong các xu hướng đó đang được sinh ra và đang được hình thành, các xu hướng ngắn hạn có thể trở thành ổn định và lâu dài, còn các xu hướng khác đã hình thành vững chắc, sau một thời gian nhất định, có thể chuyển đổi từ các định hướng tiềm năng, khả thi của phát triển pháp luật thành những định hướng hiện thực, hoặc đã cạn kiệt sức lực và biến mất.

Dựa vào *cấp độ xuất hiện và thể hiện*, các xu hướng phát triển của pháp luật được phân thành các xu hướng phát triển của pháp luật ở phạm vi quốc gia, khu vực và toàn cầu.

Dựa vào *lĩnh vực xuất hiện và thể hiện*, các xu hướng phát triển của pháp luật được phân thành các xu hướng phát triển của pháp luật trong lĩnh vực kinh tế, chính trị, tư tưởng, xã hội, văn hoá và các lĩnh vực khác của đời sống xã hội, được trung chuyển với

sự hỗ trợ của các quy phạm pháp luật và dưới sự tác động của chúng.

Dựa vào *phạm vi tác động của pháp luật*, các xu hướng phát triển của pháp luật có thể được phân thành các xu hướng phát triển của pháp luật nói chung, các xu hướng phát triển của các lĩnh vực pháp luật (pháp luật công và pháp luật tư), các xu hướng phát triển của các ngành pháp luật, các xu hướng phát triển của các chế định pháp luật...

Dựa vào *tiêu chí mang tính thể giới quan*, các xu hướng phát triển của pháp luật được phân thành *các xu hướng phát triển của pháp luật thực chứng và tân thực chứng* (chủ nghĩa thực chứng “mềm”), *của pháp luật tự do và tân tự do* (“chủ nghĩa tân tự do”) và các xu hướng phát triển khác của pháp luật.

Các xu hướng phát triển của pháp luật có thể được phân loại theo *tiêu chí phản ánh mức độ và tính chất của mối liên hệ lẫn nhau và tương tác lẫn nhau giữa pháp luật thực chứng và pháp luật tự nhiên*.

Các xu hướng phát triển của pháp luật có thể được phân loại theo *tiêu chí phản ánh tính chất mâu thuẫn trong mối liên hệ lẫn nhau và sự tương tác lẫn nhau của pháp luật quốc tế, khu vực và quốc gia*.

Ngoài ra, các xu hướng phát triển của pháp luật có thể được phân loại theo những tiêu chí khác.

1.2. Khái quát về chính sách hình sự

Chính sách hình sự của mọi quốc gia là công cụ để củng cố trật tự pháp luật, sự bình yên xã hội, an ninh xã hội, an ninh con người, mang tính chất bảo đảm đối với các định hướng cơ bản của chính sách đối nội. Chính sách hình sự có mục tiêu bảo vệ chủ quyền quốc gia, an ninh của đất nước, bảo vệ tính mạng, sức khỏe, nhân phẩm và danh dự của cá nhân, các quyền và tự do hiến định của con người và của công dân, bảo vệ

⁴ Võ Khánh Vinh, *Các xu hướng phát triển của pháp luật: Cách tiếp cận, khái niệm, ý nghĩa xã hội và phân loại*, Tạp chí Khoa học Kiểm sát, số 1(85)/2025, số 2(86)/2025.

quyền bình đẳng giữa đồng bào các dân tộc, sở hữu, an ninh chính trị, an ninh kinh tế, an ninh xã hội, an ninh giao thông, an ninh sinh thái, quyền tư pháp, trật tự quản trị, trật tự pháp luật, lợi ích quốc phòng, hòa bình và an ninh của xã hội loài người. Với tư cách là một trong những định hướng của chính sách đối nội của nước ta, chính sách hình sự bảo đảm sự ổn định của Nhà nước, tạo điều kiện thuận lợi cho việc thực hiện tối ưu chiến lược phát triển kinh tế - xã hội, phát triển các lĩnh vực khác của xã hội. Khi tiến hành phòng, chống một cách chủ động, tích cực tình hình tội phạm, chính sách hình sự bảo đảm cho sự phát triển các quá trình liên kết tích cực, tạo ra môi trường tâm lý - xã hội và sự hình thành xã hội pháp quyền⁵. Như vậy, chính sách hình sự hiệu quả là công cụ bảo đảm hữu hiệu của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Chính sách hình sự có thể được hiểu ở nghĩa rộng và nghĩa hẹp. Ở nghĩa hẹp, chính sách hình sự được hiểu là chính sách pháp luật hình sự. Chính sách hình sự ở nghĩa rộng được hiểu là một phạm trù pháp luật phong phú, đa dạng, đa bộ phận cấu thành, đa yếu tố, đa chủ thể, đa phương thức, hình thức thể hiện, một loại chính sách pháp luật, một loại chính sách xã hội, một loại chính sách công, một loại chính sách đối nội.

Chính sách hình sự là một loại hiện thực xã hội, hiện thực pháp luật, hiện thực tư pháp, là một phạm trù pháp luật, phạm trù tư pháp đa dạng, phức tạp, nhiều phương diện, cấp độ. Với tư cách là một hiện tượng pháp lý - xã hội phức tạp, có thể hiểu chính sách hình sự là: 1) *Học thuyết quốc gia về đấu tranh với tình hình tội phạm được thể hiện trong các văn bản quy phạm pháp luật tương*

ứng; 2) Một loại hoạt động xã hội đặc biệt nhằm phòng ngừa và đấu tranh với tình hình tội phạm và các vi phạm pháp luật khác; 3) Lý luận khoa học và tổng hợp những hiểu biết chính sách, xã hội, văn hóa, con người, pháp luật và hiểu biết khác về phòng ngừa và đấu tranh với tình hình tội phạm.

Chính sách hình sự là một quá trình, quy trình, “công nghệ” xây dựng và tổ chức thực hiện chính sách hình sự, xuất phát từ sự hình thành tư tưởng về chính sách hình sự cho đến việc thực hiện trên thực tế chính sách hình sự, bao gồm các khía cạnh (giai đoạn) sau đây: 1) Giai đoạn lập luận vấn đề chính sách hình sự; 2) Giai đoạn thể hiện chính sách mang tính chất chỉ đạo; 3) Giai đoạn quy phạm hoá và thể chế hoá chính sách hình sự; 4) Giai đoạn quản lý thực hiện chính sách hình sự; 5) Giai đoạn áp dụng pháp luật tư pháp hình sự; 6) Giai đoạn đánh giá chính sách hình sự.

Chính sách hình sự được thể hiện thông qua các lĩnh vực hay các phương thức sau: 1) Hoạt động xây dựng pháp luật tư pháp hình sự (pháp luật về hình sự); 2) Hoạt động của các cơ quan áp dụng pháp luật tư pháp hình sự, bảo vệ pháp luật và các thiết chế, tổ chức tham gia phòng ngừa và đấu tranh với tình hình tội phạm; và 3) Hoạt động giáo dục và đào tạo về chính sách hình sự.

Chính sách hình sự là một hệ thống có các đặc điểm, thuộc tính, mối liên hệ lẫn nhau, bao gồm các bộ phận cấu thành cơ bản sau: 1) Chính sách pháp luật hình sự; 2) Chính sách pháp luật tố tụng hình sự; 3) Chính sách pháp luật thi hành án hình sự; 4) Chính sách pháp luật điều tra hình sự; 5) Chính sách pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan bảo vệ pháp luật; 6) Chính sách pháp luật về phòng ngừa tội phạm.

⁵ Võ Khánh Vinh, *Khung tư duy nghiên cứu và đào tạo về chính sách hình sự ở nước ta hiện nay*, Tạp chí Khoa học Kiểm sát, số 09 (81)/2024.

1.3. Những vấn đề lý luận về các xu hướng phát triển của chính sách hình sự

Dựa trên nhận thức về các xu hướng phát triển của pháp luật đã trình bày ở trên, dưới dạng khái quát nhất có thể hiểu *các xu hướng phát triển của chính sách hình sự là các định hướng đã được hình thành hoặc đang được hình thành của chính sách hình sự, thể hiện sự tiến triển (vận động và phát triển) của chính sách hình sự nói chung hoặc của các bộ phận cấu thành cụ thể của chính sách hình sự nói riêng (dưới dạng các bộ phận cấu thành của chính sách hình sự).*

Các xu hướng phát triển của chính sách hình sự có các đặc điểm nhất định với tư cách là các chỉ số để nhận diện các xu hướng phát triển của chính sách hình sự. Đó là các đặc điểm như: *Thứ nhất*, các xu hướng phát triển của chính sách hình sự là các xu hướng đã được hình thành hoặc đang được hình thành ở mỗi quốc gia, khu vực và toàn cầu; *thứ hai*, các xu hướng phát triển của chính sách hình sự trước hết được thể hiện ở các xu hướng phát triển của pháp luật tư pháp hình sự thực chứng; *thứ ba*, các xu hướng phát triển của chính sách hình sự phản ánh tính lịch sử, tính kế thừa, tính hiện tại, tính triển vọng, quan điểm và lợi ích xã hội nhất định; *thứ tư*, các xu hướng phát triển của chính sách hình sự có các giới hạn về thời gian và không gian nhất định; *thứ năm*, các xu hướng phát triển của chính sách hình sự là bộ phận không thể thiếu của chính sách hình sự; *thứ sáu*, các xu hướng phát triển của chính sách hình sự là quá trình chuyển hoá khả năng chính sách hình sự thành hiện thực chính sách hình sự.

Các xu hướng phát triển của chính sách hình sự xuyên suốt toàn bộ chính sách hình sự, nhưng trước hết làm cơ sở định hướng cho: 1) Hoạt động xây dựng pháp luật tư pháp hình sự (pháp luật về hình sự); 2) Hoạt động áp dụng pháp luật tư pháp hình sự, bảo

vệ pháp luật và các thiết chế, tổ chức tham gia phòng ngừa và đấu tranh với tình hình tội phạm; và 3) Hoạt động giáo dục và đào tạo về chính sách hình sự.

Có nhiều cơ sở để phân loại các xu hướng phát triển của chính sách hình sự. Do vậy, có các loại xu hướng phát triển khác nhau của chính sách hình sự.

Dựa vào các lĩnh vực cơ bản của chính sách hình sự, đó có thể là: 1) Các xu hướng phát triển của chính sách lập pháp hình sự; 2) Các xu hướng phát triển của chính sách áp dụng pháp luật hình sự, các thiết chế bảo vệ pháp luật và các thiết chế, tổ chức tham gia phòng ngừa và đấu tranh với tình hình tội phạm; và 3) Các xu hướng phát triển hoạt động giáo dục và đào tạo về chính sách hình sự.

Dựa vào hệ thống và các bộ phận cấu thành hệ thống chính sách hình sự, đó có thể là: 1) Các xu hướng phát triển chung của chính sách hình sự; 2) Các xu hướng phát triển của các bộ phận cấu thành (các loại) chính sách hình sự: i) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự; ii) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật tố tụng hình sự; iii) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật thi hành án hình sự; iv) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật điều tra hình sự; v) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan bảo vệ pháp luật; vi) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật về phòng ngừa tội phạm.

Dựa vào các chế định chính sách cơ bản của mỗi loại chính sách hình sự, đó có thể là: 1) Các xu hướng phát triển của chính sách về tội phạm; 2) Các xu hướng phát triển của chính sách về trách nhiệm hình sự, trước hết chính sách về hình phạt; 3) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự về người dưới 18 tuổi phạm tội;

4) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự về pháp nhân thương mại phạm tội; 5) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự về các nhóm/loại tội phạm cụ thể; 6) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật tố tụng hình sự về mô hình tố tụng hình sự; 7) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật tố tụng hình sự về các biện pháp ngăn chặn; 8) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật tố tụng hình sự về các cấp xét xử, các cấp toà án; 9) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật tố tụng hình sự đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; 10) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật tố tụng hình sự đối với pháp nhân thương mại phạm tội; 11) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật thi hành án hình sự về chế độ giam giữ; 12) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật thi hành án hình sự về thệ thống các cơ quan thi hành án hình sự, nhất là hệ thống trại giam; 13) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật thi hành án hình sự đối với người dưới 18 tuổi bị kết án; 14) Các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật thi hành án hình sự đối với các pháp nhân thương mại bị kết án; 15) Các xu hướng phát triển chính sách phòng ngừa các loại tội phạm cụ thể; và các loại chính sách pháp luật cụ thể khác trong mỗi loại chính sách hình sự cụ thể.

Dựa vào nhân lực tư pháp hình sự, đó có thể là: 1) Chính sách phát triển nhân lực thẩm phán; 2) Chính sách phát triển nhân lực kiểm sát viên; 3) Chính sách phát triển nhân lực điều tra viên; 4) Chính sách phát triển nhân lực luật sư; 5) Chính sách phát triển nhân lực tư pháp khác.

Việc có được những hiểu biết lý luận nói trên về các xu hướng phát triển của chính sách hình sự là một trong những cơ sở để xác định các xu hướng phát triển của

chính sách hình sự trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước.

2. Các xu hướng và nội dung khái quát của các xu hướng phát triển của chính sách hình sự Việt Nam trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước

Xác định đúng, trúng các xu hướng và nội dung khái quát của các xu hướng phát triển của chính sách hình sự Việt Nam là một trong những cơ sở vững chắc của việc hoàn thiện chính sách hình sự Việt Nam và hoàn thiện pháp luật tư pháp hình sự Việt Nam trong Kỷ nguyên phát triển mới. Do tính chất của chủ đề bài viết này, ở đây chỉ nói đến các xu hướng phát triển khái quát nhất của chính sách hình sự mà không có điều kiện để bàn về các xu hướng phát triển cụ thể của từng bộ phận cấu thành, các chế định cơ bản của chính sách hình sự.

Ở tầm khái quát nhất, chính sách hình sự Việt Nam trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước cần phải được phát triển theo các xu hướng sau:

Xu hướng nhân đạo hoá chính sách hình sự

Nhân đạo hoá chính sách hình sự gắn liền và là một trong những biểu hiện của xu hướng nhân đạo hoá pháp luật, phản ánh trạng thái và xu hướng nhân đạo hoá ở mỗi quốc gia, khu vực, trên phạm vi toàn cầu, thể hiện bản chất, nội dung của chính sách hình sự, tác động lớn đến hệ thống điều chỉnh pháp luật trong lĩnh vực tư pháp hình sự ở mỗi quốc gia. Xu hướng nhân đạo hoá chính sách hình sự khẳng định và lan toả giá trị nhân đạo với tư cách là một giá trị toàn cầu.

Kỷ nguyên phát triển mới đòi hỏi phải tăng cường nhân đạo hoá chính sách hình sự, thể hiện ở những nội dung cốt lõi sau: Chính sách hình sự phải lấy các giá trị nhân văn của xã hội làm nền tảng; lấy con người, trong đó có người phạm tội làm trung tâm,

mục tiêu hướng đến của chính sách hình sự; gắn chính sách hình sự, pháp luật hình sự với đạo đức, đạo đức hoá tối đa chính sách hình sự, pháp luật tư pháp hình sự, đạo đức là nền tảng tối đa của pháp luật tư pháp hình sự; pháp luật phải quan tâm đến người phạm tội, nạn nhân của tội phạm; đối xử nhân văn với người phạm tội...

Xu hướng nhân đạo hoá chính sách hình sự thể hiện ở xu hướng nhân đạo hoá chính sách pháp luật hình sự; xu hướng nhân đạo hoá chính sách pháp luật tố tụng hình sự; xu hướng nhân đạo hoá chính sách pháp luật thi hành án hình sự; xu hướng nhân đạo hoá chính sách pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan tư pháp hình sự; xu hướng nhân đạo hoá chính sách phòng ngừa tình hình tội phạm và những vấn đề khác.

Xu hướng phân hoá và tích hợp chính sách hình sự

Xu hướng phân hoá và tích hợp chính sách hình sự gắn liền và là một trong những biểu hiện của xu hướng phân hoá và tích hợp điều chỉnh pháp luật đang diễn ra ở phạm vi toàn cầu, khu vực, từng quốc gia, gắn liền với chính hiện thực chính sách hình sự, đời sống chính sách hình sự ở các cấp độ nói trên, thúc đẩy phát triển tiếp cận đa ngành, liên ngành, tích hợp tri thức chính sách hình sự. Xã hội càng phát triển bao nhiêu thì chính sách hình sự ngày càng phân hoá và tích hợp cao bấy nhiêu. Xu hướng phân hoá chính sách hình sự thể hiện sự phát triển sâu sắc của chính sách hình sự, xu hướng tích hợp chính sách hình sự thể hiện sự phát triển tổng thể, hệ thống của chính sách hình sự.

Những nội dung cốt lõi của xu hướng này thể hiện ở chỗ: Xuất hiện nhiều quy phạm pháp luật mới hoặc làm sâu sắc các quy định đã có theo hướng phân hoá (ví dụ, trong một điều luật quy định một tội phạm cụ thể có nhiều khoản hơn), xuất hiện các chế

định mới theo hướng phân hoá hơn (ví dụ, chế định chủ thể của tội phạm trước đây chỉ quy định thể nhân nay còn quy định pháp nhân thương mại), xuất hiện nhiều chế định pháp luật tư pháp hình sự mới theo hướng vừa phân hoá vừa tích hợp, tập hợp hoá, pháp điển hoá pháp luật tư pháp hình sự...

Xu hướng phân hoá chính sách hình sự thể hiện ở xu hướng phân hoá chính sách pháp luật hình sự; xu hướng phân hoá chính sách pháp luật tố tụng hình sự; xu hướng phân hoá chính sách pháp luật thi hành án hình sự; xu hướng phân hoá chính sách pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan tư pháp hình sự; xu hướng phân hoá chính sách phòng ngừa tình hình tội phạm và những vấn đề khác.

Xu hướng tích hợp chính sách hình sự thể hiện phần lớn trong chính sách phòng ngừa tình hình tội phạm, nhất là trong việc xây dựng hệ thống các giải pháp phòng ngừa tình hình tội phạm trên nền tảng hiểu biết sâu sắc tình hình tội phạm, nguyên nhân và điều kiện của tình hình tội phạm, nhân thân người phạm tội, dự báo tình hình tội phạm và những biến đổi xã hội có tác động lớn đến tình hình tội phạm.

Xu hướng hiện đại hoá chính sách hình sự

Xu hướng hiện đại hoá chính sách hình sự gắn liền và là một trong những biểu hiện của xu hướng hiện đại hoá pháp luật, phản ánh quá trình hiện đại hoá ở mỗi quốc gia, khu vực, phạm vi toàn cầu, phù hợp với quá trình hiện đại hoá đất nước, đáp ứng kịp thời nhu cầu phát triển xã hội, quản trị phát triển xã hội, quản trị quốc gia. Có thể nói, đây là xu hướng phát triển mới, đầy tiềm năng của chính sách hình sự.

Những nội dung cơ bản của xu hướng này thể hiện ở chỗ chính sách hình sự phải bám sát thực tiễn đất nước, các xu thế phát triển của thời đại; phản ứng kịp thời với tình

hình tội phạm trong nước, khu vực, quốc tế; phải theo kịp, đáp ứng, phản ánh vượt trước nhu cầu bảo vệ xã hội bằng pháp luật tư pháp hình sự; tiếp thu có chọn lọc kinh nghiệm quốc tế về pháp luật tư pháp hình sự phù hợp với điều kiện của Việt Nam; kết hợp truyền thống pháp luật tư pháp hình sự của Việt Nam với kinh nghiệm pháp luật tư pháp hình sự quốc tế; hiện đại hoá toàn bộ hệ thống pháp luật tư pháp hình sự; hiện đại hoá nguồn pháp luật tư pháp hình sự; hiện đại hoá các đạo luật về tư pháp hình sự; hiện đại hoá quy trình xây dựng chính sách pháp luật hình sự, quy trình xây dựng pháp luật tư pháp hình sự, nhất là quy trình làm luật về hình sự; hiện đại hoá hệ thống văn bản quy phạm dưới luật về hình sự; hiện đại hoá thống kê, hệ thống hoá các văn bản quy phạm pháp luật về hình sự; hiện đại hoá xây dựng pháp luật tư pháp hình sự gắn với đổi mới cơ chế thi hành, áp dụng pháp luật tư pháp hình sự; hoàn thiện thể chế, thiết chế về giải thích pháp luật tư pháp hình sự; hiện đại hoá nghiên cứu và đào tạo pháp luật tư pháp hình sự phù hợp với các xu hướng trên thế giới; hiện đại hoá công tác phổ biến, giáo dục pháp luật về hình sự...

Xu hướng hiện đại hoá chính sách hình sự thể hiện ở xu hướng hiện đại hóa chính sách pháp luật hình sự; xu hướng hiện đại hóa chính sách pháp luật tố tụng hình sự; xu hướng hiện đại hóa chính sách pháp luật thi hành án hình sự; xu hướng hiện đại hoá chính sách pháp luật điều tra hình sự; xu hướng hiện đại hóa chính sách pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan tư pháp hình sự; xu hướng hiện đại hóa chính sách phòng ngừa tình hình tội phạm và những vấn đề khác.

Xu hướng tự do hoá chính sách hình sự

Xu hướng tự do hoá chính sách hình sự gắn liền và là sự thể hiện tiếp nối của xu hướng tự do hoá pháp luật với tư cách là

một trong những xu hướng phát triển của pháp luật ở trên phạm vi toàn cầu, khu vực, ở các quốc gia, nhất là các quốc gia phát triển. Xu hướng này gắn liền với chủ nghĩa tự do và chủ nghĩa tự do mới hay tân tự do. Ở nước ta, tự do hoá pháp luật là xu hướng mới, đầy năng lượng phát triển.

Những nội dung cơ bản, cốt lõi của xu hướng phát triển này của chính sách hình sự thể hiện ở chỗ chính sách hình sự phải mở rộng không gian tự do cho sự phát triển xã hội, phát triển con người; thực hiện triệt để nguyên tắc vàng của pháp luật “công dân, doanh nghiệp được làm tất cả những gì pháp luật không cấm” để khơi dậy, giải phóng năng lượng xã hội, tiềm năng xã hội, phát huy nguồn lực xã hội, vốn xã hội, phát huy mọi tiềm năng và nguồn lực, tạo động lực mới cho phát triển nhanh và bền vững đất nước; bảo đảm tự do kinh doanh và các quyền tự do khác của con người; xác định đúng, rõ ràng điều cấm hình sự; thu hẹp các điều cấm hình sự, tăng cường các quy định khuyến khích của pháp luật tư pháp hình sự; đẩy mạnh xã hội hoá trong lĩnh vực pháp luật tư pháp hình sự.

Xu hướng tự do hoá chính sách hình sự thể hiện ở xu hướng tự do hoá chính sách pháp luật hình sự; xu hướng tự do hoá chính sách pháp luật tố tụng hình sự; xu hướng tự do hoá chính sách pháp luật thi hành án hình sự; xu hướng tự do hoá chính sách pháp luật điều tra hình sự; xu hướng tự do hoá chính sách pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan tư pháp hình sự; xu hướng tự do hoá chính sách phòng ngừa tình hình tội phạm và những vấn đề khác.

Xu hướng nhân quyền hoá chính sách hình sự

Xu hướng nhân quyền hoá chính sách hình sự gắn liền, tiếp nối và cụ thể hoá xu hướng nhân quyền hoá pháp luật với tư cách là một trong những xu hướng phát triển của

pháp luật, phản ánh trạng thái và xu hướng nhân quyền hoá ở mỗi quốc gia, khu vực, trên phạm vi toàn cầu, thể hiện bản chất, nội dung của chính sách hình sự, tác động lớn đến hệ thống điều chỉnh pháp luật tư pháp hình sự ở mỗi quốc gia. Xu hướng nhân quyền hoá chính sách hình sự khẳng định và lan toả giá trị quyền con người với tư cách là một giá trị toàn cầu được pháp luật tư pháp hình sự bảo vệ.

Xu hướng này thể hiện cách tiếp cận dựa trên quyền trong chính sách hình sự với những nội dung sau: Hình thành tư duy xây dựng và thực hiện chính sách hình sự dựa trên giá trị luận về quyền con người; quyền con người là giá trị hạt nhân, giá trị cốt lõi của việc bảo vệ bằng pháp luật tư pháp hình sự; xác định rõ trách nhiệm của toà án và các cơ quan tham gia thực hiện quyền tư pháp trong việc bảo vệ quyền con người; hoàn thiện thiết chế, phương thức tố tụng hình sự trong việc bảo vệ quyền con người...

Xu hướng nhân quyền hoá chính sách hình sự thể hiện ở xu hướng nhân quyền hoá chính sách pháp luật hình sự; xu hướng nhân quyền hoá chính sách pháp luật tố tụng hình sự; xu hướng nhân quyền hoá chính sách pháp luật thi hành án hình sự; xu hướng nhân quyền hoá chính sách pháp luật điều tra hình sự; xu hướng nhân quyền hoá chính sách pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan tư pháp hình sự; xu hướng nhân quyền hoá chính sách phòng ngừa tình hình tội phạm và những vấn đề khác.

Xu hướng quốc tế hoá chính sách hình sự

Xu hướng quốc tế hoá chính sách hình sự gắn liền với xu hướng toàn cầu hoá, khu vực hoá pháp luật. Xu hướng này thể hiện ở việc hình thành rộng lớn hơn và sử dụng tích cực hơn các nguyên tắc của pháp luật tư pháp hình sự với tư cách là những yếu tố điều chỉnh các quan hệ xã hội, nhất là các nguyên tắc của pháp luật quốc tế và các

nguyên tắc quan hệ lẫn nhau giữa các chủ thể tham gia quá trình toàn cầu hoá; ở việc tăng cường vai trò và ý nghĩa của án lệ và thực tiễn xét xử hình sự, ở việc làm sâu sắc hơn mối liên hệ lẫn nhau và sự tác động lẫn nhau của pháp luật tư pháp hình sự quốc tế với pháp luật tư pháp hình sự khu vực và pháp luật tư pháp hình sự quốc gia.

Những nội dung cơ bản, cốt lõi của xu hướng phát triển này của chính sách hình sự thể hiện ở chỗ chính sách hình sự Việt Nam phải phù hợp với chuẩn mực quốc tế về phòng, chống tình hình tội phạm; nội luật hoá các điều ước quốc tế trong lĩnh vực tư pháp hình sự mà Việt Nam đã tham gia; đẩy mạnh hợp tác về tư pháp hình sự...

Xu hướng quốc tế hoá chính sách hình sự thể hiện cụ thể ở xu hướng quốc tế hoá chính sách pháp luật hình sự; xu hướng quốc tế hoá chính sách pháp luật tố tụng hình sự; xu hướng quốc tế hoá chính sách pháp luật thi hành án hình sự; xu hướng quốc tế hoá chính sách pháp luật về các cơ quan tư pháp hình sự; xu hướng quốc tế hoá chính sách phòng ngừa tình hình tội phạm và những vấn đề khác.

3. Các xu hướng phát triển của chính sách hình sự và các định hướng hoàn thiện pháp luật tư pháp hình sự trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước

Chính sách hình sự là nền tảng của pháp luật tư pháp hình sự, pháp luật tư pháp hình sự ở một phương diện nhất định là hình thức thể hiện, công cụ, phương tiện thực hiện chính sách hình sự. Do vậy, theo logic đó, các xu hướng phát triển của chính sách hình sự là nền tảng xác định các định hướng hoàn thiện pháp luật tư pháp hình sự trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước.

Như phân tích ở trên, chính sách hình sự bao gồm các bộ phận cấu thành cơ bản sau: 1) Chính sách pháp luật hình sự; 2) Chính sách pháp luật tố tụng hình sự; 3) Chính

sách pháp luật thi hành án hình sự; 4) Chính sách pháp luật điều tra hình sự; 5) Chính sách pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan bảo vệ pháp luật; 6) Chính sách pháp luật về phòng ngừa tội phạm.

Theo logic nói trên, pháp luật tư pháp hình sự bao gồm: 1) Pháp luật hình sự; 2) Pháp luật tố tụng hình sự; 3) Pháp luật thi hành án hình sự; 4) Pháp luật điều tra hình sự; 5) Pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan bảo vệ pháp luật; 6) Pháp luật về phòng ngừa tội phạm. Do vậy, các định hướng của việc hoàn thiện pháp luật tư pháp hình sự, bao gồm: Các định hướng hoàn thiện pháp luật hình sự, các định hướng hoàn thiện pháp luật tố tụng hình sự, các định hướng hoàn thiện pháp luật thi hành án hình sự, các định hướng hoàn thiện pháp luật về cơ quan tư pháp hình sự, các định hướng hoàn thiện pháp luật về phòng ngừa tình hình tội phạm và các định hướng khác.

Xuất phát từ việc phân tích ở mục 2 nói trên, việc hoàn thiện pháp luật tư pháp hình sự, cần phải được tiến hành theo các xu hướng sau: 1) Xu hướng nhân đạo hoá; 2) Xu hướng phân hoá và tích hợp; 3) Xu hướng hiện đại hoá; 4) Xu hướng tự do hoá; 5) Xu hướng nhân quyền hoá; 6) Xu hướng quốc tế hoá.

Các xu hướng nói trên đều có những nội dung cụ thể tương ứng trong từng bộ phận pháp luật tương ứng: Pháp luật hình sự, pháp luật tố tụng hình sự, pháp luật thi hành án hình sự, pháp luật về các cơ quan tư pháp hình sự, pháp luật về điều tra hình sự, pháp luật về phòng ngừa tội phạm.

Chính sách pháp luật hình sự là trung tâm, cái lõi, linh hồn của chính sách hình sự. Dựa trên việc phân tích trên về các xu hướng phát triển chung của chính sách hình sự, có thể nói về các xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự trong kỷ

nguyên mới như sau: Xu hướng phát triển của chính sách về tội phạm; xu hướng phát triển của chính sách về hình phạt; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với pháp nhân thương mại phạm tội; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội xâm phạm an ninh quốc gia; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội xâm phạm tính mạng, sức khỏe, nhân phẩm, danh dự của con người; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội xâm phạm quyền tự do của con người, quyền tự do, dân chủ của công dân; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội xâm phạm sở hữu; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội xâm phạm chế độ hôn nhân và gia đình; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm trong lĩnh vực sản xuất, kinh doanh, thương mại; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm trong lĩnh vực thuế, tài chính, ngân hàng, chứng khoán, bảo hiểm; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm khác xâm phạm trật tự quản lý kinh tế; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm về môi trường; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm về ma túy; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội xâm phạm an toàn giao thông; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm trong lĩnh vực công nghệ thông tin, mạng viễn thông; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm khác xâm phạm an toàn công cộng; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự

đối với các tội phạm khác xâm phạm trật tự công cộng; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội xâm phạm trật tự quản lý hành chính; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm tham nhũng; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm khác về chức vụ; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội xâm phạm hoạt động tư pháp; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội xâm phạm nghĩa vụ, trách nhiệm của quân nhân và trách nhiệm của người phối thuộc với quân đội trong chiến đấu, phục vụ chiến đấu; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phá hoại hoà bình, chống loài người và tội phạm chiến tranh; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với tội phạm tái phạm, tội phạm chuyên nghiệp và tội phạm có tổ chức; xu hướng phát triển của chính sách pháp luật hình sự đối với các tội phạm phi tuyên thệ và các xu hướng phát triển khác của chính sách pháp luật hình sự.

Việc nghiên cứu chính sách pháp luật hình sự đối với các nhóm tội phạm cụ thể nói trên hướng đến việc luận giải những vấn đề mang tính chính sách sau đây: Vấn đề, tình huống chính sách pháp luật hình sự của từng nhóm, quan niệm về chính sách pháp luật hình sự đối với từng nhóm, mục tiêu, quan điểm, định hướng chính sách pháp luật hình sự đối với từng nhóm, các giải pháp, phương pháp thực hiện chính sách pháp luật hình sự đối với từng nhóm: Tội phạm hoá, phi tội phạm hoá, hình sự hoá, phi hình sự hoá, phân hoá trách nhiệm hình sự, cá thể hoá hình phạt và những vấn đề khác.

Kết luận

1. Các xu hướng phát triển của chính sách hình sự là một loại hiện thực xã hội,

hiện thực pháp luật, hiện thực tư pháp, là một phạm trù pháp luật, phạm trù tư pháp hình sự đa dạng, phức tạp, nhiều phương diện, cấp độ; là một loại biểu hiện mang tính quy luật của chính sách hình sự, là vấn đề mới ở nước ta cả trên phương diện nhận thức, lý luận và thực tiễn, trên phương diện nghiên cứu và đào tạo.

2. Các xu hướng phát triển cơ bản, chỉ đạo xuyên suốt của chính sách hình sự bao gồm: Xu hướng nhân đạo hoá; xu hướng phân hoá và tích hợp; xu hướng hiện đại hoá; xu hướng tự do hoá; xu hướng nhân quyền hoá; xu hướng quốc tế hoá. Mỗi xu hướng đó có những nội dung tương ứng rất phong phú, đa dạng của nó.

3. Các xu hướng phát triển của chính sách hình sự là một trong những nền tảng để xác định các định hướng hoàn thiện pháp luật tư pháp hình sự, bao gồm: Pháp luật hình sự; pháp luật tố tụng hình sự; pháp luật thi hành án hình sự; pháp luật điều tra hình sự; pháp luật về tổ chức và hoạt động của các cơ quan bảo vệ pháp luật; pháp luật về phòng ngừa tội phạm.

4. Trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước, các xu hướng phát triển của chính sách hình sự chịu sự tác động của của các yếu tố khách quan và chủ quan, bên trong đất nước và bên ngoài đất nước, sự biến đổi toàn diện, sâu sắc của các yếu tố đó sẽ tác động mạnh mẽ đến các xu hướng phát triển của chính sách hình sự.

5. Cần phải có nỗ lực chung của các nhà nghiên cứu lý luận và hoạt động thực tiễn để tiến hành nghiên cứu các xu hướng phát triển của chính sách hình sự một cách có hệ thống, toàn diện, sâu sắc và trên cơ sở đó cung cấp các luận cứ cho việc xây dựng và thực hiện chính sách hình sự một cách chất lượng, hiệu quả, góp phần đào tạo có chất lượng nguồn nhân lực pháp luật ở nước ta.